

Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně
Katedra Teorie práva

seminární práce

VÝHODY A ÚSKALÍ TELEOLOGICKÉ INTERPRETACE PRÁVA

Jan Plšek

2005/2006

Prohlašuji, že jsem seminární práci na téma „výhody a úskalí teleologické interpretace práva“ zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.

Obsah:

1. Teleologická interpretace práva	1
1.1. Problém pojetí teleologie	1
1.2. Právní řád jako teleologická soustava	2
1.3. Teleologický výklad práva (argumentum a causa finali)	2
1.4. Postavení teleologického výkladu mezi ostatními metodami interpretace práva	3
2. Výhody a úskalí teleologické interpretace práva	4
2.1. Neurčitost konečného účelu	4
2.2. Komplementárnost účelů	5
2.3. Rozsah ratio legis	5
2.4. Teleologická redukce	6
2.5. Tzv. mezery v právu	6
2.6. Tzv. obtížné případy	6
2.7. Vliv osobnosti interpreta	7
2.8. Vliv orgánu aplikujícího právo	7
2.9. Orientace na budoucnost	8
3. Závěr	8
Použitá literatura	9

1. TELEOLOGICKÁ INTERPRETACE PRÁVA

1.1. PROBLÉM POJETÍ TELEOLOGIE

V úvodu bych chtěl upozornit, že v úvahách o teleologickém výkladu jsem vycházel z koncepce, kterou pro potřeby teorie jednání a pro právní teorii předložil ve svém díle Ota Weinberger.¹ On sám ostatně upozorňuje na různost názorů a přístupů v této oblasti.

V jeho pojetí předpokládá vztah mezi účelem a prostředkem (teleologický vztah) chtěnost účelu, z níž plyne i chtěnost prostředku. Tato chtěnost závisí pouze na vůli subjektu teleologického vztahu. Subjekt volí jako prostředky k dosažení cíle ty, o kterých se domnívá, že k němu vedou nebo mohou vést. Teleologie zde tedy nezkoumá skutečné vztahy mezi příčinami a důsledky, ale pouze vztahy zvažované subjektem. Kauzalitu vztahů zkoumá jen v rámci teleologické soustavy, jejíž podoba je závislá na možnostech a informovanosti subjektu. Samotné rozhodování subjektu se vždy

---

¹ Weinberger, O. Základy právní logiky. Brno : Masarykova universita v Brně, 1993, s. 159 - 171.

posuzuje jako racionální proces. Záměrně se tak vyloučí psychologický výklad, což umožňuje považovat za subjekt teleologického vztahu nejen psychofyzické osoby, ale obecně jakýkoliv systém sledující nějaký účel, tedy i právní řád.

Další věcí, která se ponechává stranou je fakt, že mezi chtěním účelu a chtěním prostředku není logický vztah. Blíže k tomuto a dalším problémům Hans Kelsen.²

1.2. PRÁVNÍ ŘÁD JAKO TELEOLOGICKÁ SOUSTAVA

Chceme-li interpretovat normy právního řádu teleologickým výkladem, musíme se nutně pokusit pojmout právní řád jako teleologickou soustavu. Prostředkem a účelem zde při tom není právní norma sama o sobě, ale chtěný následek³, tedy právní skutečnost.

V celkovém pohledu na racionální konzistentní teleologickou soustavu jsou všechny dílčí účely pouhými prostředky sloužícími jednomu jedinému konečnému účelu, který celou soustavu sjednocuje a dává jí racionální smysl. Má tedy svým způsobem finální charakter, avšak s tím, že tento finální účel je chtěn. Tedy nezkoumáme k jakému cíli jednání skutečně objektivně *vede*, ale k jakému cíli subjektivně *má vést*. Ve shodě s prostudovanými autory⁴ soudím, že takový pohled na právní řád je přijatelný.

Teleologicky chápaný právní řád zachází s realitou jako s teleologickou soustavou, ve které je každá skutečnost prostředkem k dosažení nějakého účelu. Právní řád pak (determinován vlastnostmi právo tvůrce) upřednostňuje pomocí norem určité prostředky (právní skutečnosti) před jinými možnými tak, aby výsledným efektem bylo dosažení onoho konečného účelu, který má právní řád jako celek plnit.

1.3. TELEOLOGICKÝ VÝKLAD PRÁVA (ARGUMENTUM A CAUSA FINALI)

Pomocí teleologického výkladu soud či jiný orgán interpretující a následně aplikující normu usiluje o postižení smyslu, resp. cíle právní normy v souvislosti s nejvšeobecnějšími podmínkami (obecnými i individuálními), v nichž se má norma realizovat.⁵ Argumenty se čerpají často z preambulí, historického výkladu (důvodové zprávy, záznamy rozprav atd.) a v neposlední řadě z vlastních úvah interpreta, vycházejících ze znalosti právního systému, společenských poměrů, zahraniční judikatury apod. Stále se však vykládá zákon, který zůstává jediným pramenem práva,

---

2 Kelsen, H. Všeobecná teorie norem. Brno : Masarykova universita v Brně, 2000, s. 31 - 33.

3 Tamtéž, s. 26.

4 Neubauer, Z. Problém vůle v poznávání normativním a teleologickým. In Brněnská škola právní teorie (normativní teorie). Praha : Nakladatelství Karolinum, 2003, s. 305 – 319 .

Osina, P. Teleologická teorie Karla Engliše. In České právní myšlení a logika – minulost a perspektivy. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 25 - 29.

5 Gerloch, A. In Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 186.

jediným závazným nositelem norem.⁶

Na počátku teleologické interpretace je v centru úvah právě onen zákon coby nositel právních norem. Ovšem, platí slova Hanse Kelsena, že pouze člověk může něco chtít, norma „nechce“ nic.⁷ Naše úvahy tedy zamíří k zákonodárci, jehož lze chápat různě. V nálezech Ústavního soudu ČR se setkáme s dělením teleologického výkladu, které vychází právě z odlišného pojetí zákonodárce :

a) subjektivní teleologický výklad

Ústavní soud jej definuje jako *rekonstrukci původní intence zákonodárce*.⁸

O zaměňování tohoto pojetí s historickým výkladem blíže Pavel Maršálek⁹.

b) objektivní (aktuální) teleologický výklad

Zkoumá smysl právní úpravy v době její aplikace, tedy vzhledem k objektivnímu právu a podle potřeby i širěji vzhledem k aktuální situaci ve společnosti. Faktická nedokonalost autentického zákonodárce je zde řešena právní fikcí - *teoretickou koncepcí "racionálního zákonodárce"*.¹⁰

1.4. POSTAVENÍ TELEOLOGICKÉHO VÝKLADU MEZI OSTATNÍMI METODAMI INTERPRETACE PRÁVA

Interpretační metody můžeme rozdělit na standardní a nadstandardní. *Standardní metody* by měl zahrnovat každý interpretační postup a patří sem: jazykový (gramaticko - sémantický) výklad, logický výklad, systematický výklad. *Nadstandardní metody* plní při interpretaci pouze doplňkovou funkci a nemusí být vždy použity. Společná je pro ně argumentace smyslem, duchem, účelem zákona (*argumentace e ratione legis*). Řadíme mezi ně výklad historický, komparativní a teleologický (teleologicko - axiologický). Užívají se zejména tehdy, když standardní metody neumožňují jednoznačný výklad. Z hlediska legality je důležité, že argumentační závěry zjištěné nadstandardními metodami nemohou obstát, jsou-li ve zjevném rozporu s textem (literou) zákona, resp. mezinárodní smlouvy a s interpretačními výsledky dosaženými standardními metodami.¹¹

V právním řádu ČR v současnosti není obecná úprava, která by upravovala závaznost metod interpretace. Aplikační praxe je tedy poměrně volná. Velký význam mají rozhodnutí soudů na vrcholku soustavy, zejména Nejvyššího soudu a Ústavního soudu (Ústavní soud např. zastává princip priority ústavně konformní interpretace před derogací právního předpisu¹²), patrný je také vliv určitých zažitých právních tradic, které jsou obecně přijímány a používány. Jistá omezení však

6 Wintr, J. Interpretace práva a řešení obtížných případů. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 110.

7 Kelsen, H. Všeobecná teorie norem. Brno : Masarykova universita v Brně, 2000, s. 26.

8 Nález Ústavního soudu č. 98/2004 Sb.

9 Maršálek, P. O smyslu a limitech použití historického výkladu při aplikaci práva. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 121.

10 Nález Ústavního soudu č. 98/2004 Sb.

11 Gerloch, A. In Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 186.

12 Nález Ústavního soudu č. 98/2004 Sb.

přeci jen existují. Blíže k závaznosti metod interpretace Jan Tryzna.¹³ Všeobecně lze shrnout problém interpretace práva do požadavku spravedlnosti a právní jistoty, aby různí interpreti ve stejných případech docházeli ke shodným a pokud možno předvídatelným řešením. K tomuto požadavku mohou tedy nadstandardní metody přispět pouze omezeně.

2. VÝHODY A ÚSKALÍ TELEOLOGICKÉ INTERPRETACE PRÁVA

Pokusím se nejprve celý problém pojmenovat. Od interpretace práva očekáváme, že nám sdělí jaké právo *je*. Teleologická interpretace nám však sděluje jaké právo *chce být*, jaké *má být*. V tom vidím základ všech výhod i úskalí takové interpretace. Umožňuje nám sice překlenout technické nedostatečnosti právního řádu, avšak jeho nekonkrétnost (a tím pádem obtížná předvídatelnost) je zásahem do právní jistoty. Výhody se nám tak podle kontextu mění v úskalí a naopak.

2.1. NEURČITOST KONEČNÉHO ÚČELU

Prvním, problémem pojetí právního řádu jako teleologické soustavy je onen konečný fluidní kardinální účel, kterého má být dosaženo. Jeho definování je velmi problematické. Např. za účel reformy Josefa II. lze považovat zachování habsburské monarchie, ovšem v případě moderního demokratického státu se dostáváme k mnohem abstraktnějším pojmům jako např. obecné blaho, trvale udržitelný rozvoj, lidská důstojnost atd. (pokusal jsem se abstrahovat jeden cíl, který by bylo možno postavit do čela všech myslitelných a dostal jsem se k pojmu „být“ jehož vágnost je nasnadě). V odborné literatuře však jistá vodítka nalezneme.

Do teleologického výkladu lze řadit zejména tři argumentační okruhy:¹⁴

1. právní principy
2. hodnoty, k jejichž naplnění a ochraně právo směřuje (finální cíle práva)
3. lidská práva

Mnohá doporučení, podněty k úvahám a podrobný rozbor Ústavy České republiky (včetně Listiny základních práv a svobod) pro potřeby teleologického výkladu předkládá ve svém díle Ivo Telec.¹⁵

Např. „V případě pochyb, který cíl je správný, platí pravděpodobnost hraničící s jistotou, že správný je cíl, jehož dosažením je naplněn požadavek (postulát práva), aby co největší počet osob, vázaných předpisem, mohl podle svého nejlepšího vědomí a svědomí svobodně uplatnit vyvinutí nebo

¹³ Tryzna, J. K pozitivně právním mezím výkladu práva. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 77 - 86.

¹⁴ Gerloch, A. In Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 187..

¹⁵ Telec, I. Metodika výkladu právních předpisů - právně hermeneutická technika. Brno : Doplněk, 2001, s. 27 - 37

rozvinutí svých osobnostních vlastností, schopností, vloh a nadání za účelem osobnostního vývoje a zrání, a to nikoli na úkor jiného nebo přírody.“¹⁶

Na samotné stanovení konečného cíle má však vliv ještě celá řada faktorů včetně vlastností a zaměření samotného interpreta, tedy osoby či orgánu (viz. níže).

2.2. KOMPLEMENTÁRNOST ÚČELŮ

Druhé úskalí má čistě logický charakter, ovšem s etickými dopady. Po střízlivější rozvaze, nalezneme zpravidla v právním řádu větší množství adekvátních cílů, což má nutně za následek logickou nekonzistentnost celé naší teleologické rekonstrukce. Není totiž nijak dáno, který cíl upřednostnit. Poznatky teleologie jen potvrdí naše rozpaky. Jestliže má subjekt racionálně volit mezi prostředky k dosažení cíle je nucen pro ně stanovit alespoň jedno kritérium, které určí jejich pořadí. Problém nastane ve chvíli, kdy je subjekt schopen stanovit kritérií víc - např. v restauraci vybíráme jídlo podle chuti a ceny. V takovém případě, řečeno slovy Oty Weinbergera: „Neexistuje obecná kognitivně racionální cesta, jak z dílčích hodnocení (pořadníků podle jednotlivých kritérií) sestavit hodnocení podle souhrnného kritéria“.¹⁷

2.3. ROZSAH RATIO LEGIS

Dalším problémem při hledání smyslu zákona (*ratio legis*) je nebezpečí, že zajdeme při rekonstrukci účelového schématu příliš daleko za text zákona nebo se jej naopak budeme příliš držet. Tuto nesnáž ilustruje existence dvou koncepcí pojmu *ratio legis* v naší literatuře. První považuje *ratio legis* za účel, jehož mělo být zákonem dosaženo, druhá jej pojímá jako smysl zákona pro lidský život.¹⁸ Domnívám se, že jde o rozdíl mezi subjektivním a objektivním teleologickým výkladem (viz. nahoře). Je rozdíl ptát se, jaký smysl zákon *má mít* a jaký smysl *má*. Z čistě pozitivistického hlediska bychom při interpretaci neměli jít za text právního řádu. Jenže právní řád sám je prostředkem k dosažení účelu, nikdy samotným účelem. Jestliže tedy nepostoupíme za text právního řádu, nenalezneme úplnou odpověď, čili nepřekonáme nedostatky právního pozitivizmu.

V preambuli základního zákona právního řádu by mohl být např. uveden cíl „čistota rasy“. Ovšem když takový nepřijatelný účel nikde výslovně uveden nebude, ale bude pouze v mysli a činech zákonodárce, je třeba nutně jít za text zákona, aby mohl být takový účel v právním řádu odhalen a označen. Naproti tomu zase striktně pozitivistické stanovisko omezuje jiná nebezpečí. Mám na mysli vliv, popř. zvlí interpreta (viz. níže).

16 Telec, I. Metodika výkladu právních předpisů - právně hermeneutická technika. Brno : Doplněk, 2001, s. 28.

17 Weinberger, O. Základy právní logiky. Brno : Masarykova universita v Brně, 1993, s. 165.

18 Maršálek, P. O smyslu a limitech použití historického výkladu při aplikaci práva. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 125.

2.4. TELEOLOGICKÁ REDUKCE

Zákonodárce však nemusí tvořit přímo s nepřijatelným úmyslem. Při složitosti systémů práva a při tempu jeho tvorby, může omylem dojít k přijetí nevhodného předpisu, který buď odporuje platným předpisům, nebo ve spojení s nimi znemožňuje jednoznačný výklad. Avšak, stejně jako lékař musí léčit i když nezná lék, musí soud, vzhledem k zákazu *denegationis iustitiae* (odepření spravedlnosti), vynést rozsudek. Tehdy interpretace úspěšně využívá metodu teleologické redukce (*per reductione ad absurdum*), která bývá v takových případech spolehlivým řešením.

Pro ilustraci cituji náleží Ústavního soudu ČR: *Na tomto místě nutno odkázat na skutečnost, že Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí (II. ÚS 315/2001, II. ÚS 326/98, Pl. ÚS 2/99, II. ÚS 221/98) postupoval výkladem per reductione ad absurdum, což představuje formu výkladu teleologického (teleologické redukce): v případě plurality interpretačních alternativ je dle něj vyloučena ta, jež vede z pohledu smyslu a účelu normy k nepřijatelným důsledkům.*¹⁹

2.5. TZV. MEZERY V PRÁVU

Ze zákazu *denegationis iustitiae* plyne i nutnost „zaplnovat“ tzv. mezery v právu. Vedle normativních mezer - situací, kdy psané právo určitý případ vůbec neřeší, jsou to zejména střety individuálních kauz s obecným zákonem a mezery axiologické. Tyto situace se řeší odkazováním na právní principy. O celé problematice mnohem podrobněji pojednává Zdeněk Kuhn.²⁰

Z hlediska legality je důležité, že pomocí metod interpretace lze event. vyplňovat mezery v právu *de lege lata*, nikoliv však *de lege ferenda*. V tom leží hranice mezi interpretací a tvorbou práva.²¹

2.6. TZV. OBTÍŽNÉ PŘÍPADY

Vhodným východiskem úvah na téma interpretace práva je rozlišování jednoduchých a obtížných případů, které proslavil Roland Dworkin²² Pokud interpretace zákona pomocí standardních metod vede k jednoznačnému a nepochybnému řešení, pak se jedná o jednoduchý případ. Řešení je nejednoznačné, pokud standardní výkladové metody připouštějí více variant řešení.²³ Tehdy můžeme říct, že tu máme obtížný případ a přicházejí na řadu nadstandardní metody výkladu.

Ovšem obtížné případy nelze chápat a priori jako chybu zákonodárce. Právní řád, jako neustále se vyvíjející lidský výtvar, nemůže být dokonalý a obtížné případy jsou pak cennými sondami do mechanismu jeho fungování.

19 Nález Ústavního soudu č. 98/2004 Sb.

20 Kühn, Z. Aplikace práva ve složitých případech - k úloze právních principů v judikatuře. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 200 - 222.

21 Gerloch, A. In Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 182.

22 Wintr, J. Interpretace práva a řešení obtížných případů. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 106.

23 Tamtéž, s. 107.

2.7. VLIV OSOBNOSTI INTERPRETA

Zde mám na mysli především orgán aplikující právo, protože na něm leží největší díl odpovědnosti. V případech, kdy správnost rozhodnutí soudce nelze vyvodit logickou analýzou, hraje důležitou roli přesvědčivost a rétorika argumentace obsažená v odůvodnění rozhodnutí.²⁴ Důvody jsou přinejmenším pragmatické - instanční přezkoumávání, přesvědčivost rozsudku pro strany a v neposlední řadě i mediální přesvědčivost. Do konkrétního rozhodnutí se pak promítá osobnost rozhodujícího s jeho postoji, systémem idejí, hodnot, emocemi. Problémem může být i tzv. předporozumění, které může být tak silné, že soudce (orgán aplikující právo) nabude předem přesvědčení, jak případ řešit. Zde pak nastupují těžko ovlivnitelné psychické mechanismy, percepční chyby vnímání, kdy je subjekt méně vnímavý k argumentům svědčícím proti jeho přesvědčení.²⁵ Navíc soudce pravděpodobně spontánně chrání řád, jenž jej povolal do úřadu.²⁶

2.8. VLIV ORGÁNU APLIKUJÍCÍHO PRÁVO

Michal Šejvl si ve svém příspěvku všimá kdy, za jakých okolností (a snad i proč) Evropský soudní dvůr používá určité argumenty²⁷:

- 1) Je dobré si všimnout toho, že ESD (Evropský soudní dvůr) vždy sleduje rozšíření vlastní pravomoci. Argumentace, která umožní Soudu rozšířit svou pravomoc, bude úspěšnější, než ta snažící se dokázat, že Soud k tomu či onomu rozhodnutí nemá kompetenci.
- 2) Soud sice interpretuje texty, ale daleko důležitější než ony samy jsou spíše jejich účely, celkový systém a struktura práva Společenství apod.
- 3) Účely jsou v různých oblastech práva Společenství různé, a tudíž se bude lišit i způsob argumentace v těchto oblastech. Milan Šejvl zde dokládá různý přístup k nakládání s vnitrostátním právem jako interpretačním zdrojem. Dále poukazuje na proměny významu právních termínů v závislosti na odvětví, ve kterém jsou používány. Jejich používání určují především soudy aplikující ustanovení práva Společenství z tohoto odvětví.
- 4) „Ekonomická argumentace“ Soudu ve smyslu zohlednění ekonomického pozadí případu a z toho plynoucí vliv ekonomických analýz, popř. různá váha jejich zdrojů.
- 5) Vliv právních principů a jejich přizpůsobování jednotlivým případům. Vedle těch stálých, všeobecných, abstraktních, se ke slovu stále více hlásí konkrétní „faktické“ a „ekonomické“,

24 Holubová, D. Standardní a nadstandardní metody interpretace právního textu a rétorika v soudcovské argumentaci. In *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 117.

25 Tamtéž, s. 118.

26 Kysela, J. Několik poznámek k interpretaci ústav, jakož i Ústavy ČR a jejího článku 46 zvláště. In *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 164.

27 Šejvl, M. Právní argumentace Evropským soudním dvorem. In *České právní myšlení a logika – minulost a perspektivy*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 102 - 112.

např. zájem na ochraně životního prostředí - zásada, že odpad musí být zlikvidován co nejbližší svému zdroji apod.

2.9. ORIENTACE NA BUDOUCNOST

Z výše uvedených citací je patrná schopnost teleologicky pojatého práva pružně reagovat na rychle se měnící společenské poměry. Spravedlnost zde jaksí dostává jiné vyjádření. Nejde už o napravování minulých křivd, o uvádění věci na pravou míru, o to klasické, aby se každému dostalo co jeho jest. Zde každému náleží to, co je ku prospěchu všem. Spíše než o nalézání spravedlnosti, můžeme mluvit o nalézání řešení. Tedy vlastně o formě řízení společnosti. Ta ryzí spravedlnost zdá se být přepychem a ve skutečnosti snad ani není nikým žádána. Zdálo by se to pochopitelné vzhledem ke snaze Evropy udržet tempo se světem, nicméně rozsudky založené na oněch trvalých, neměnných zásadách a principech podléhají soudu času mnohem méně než je tomu u konkrétně účelově zaměřených rozhodnutí. Ostatně i Sokrates byl nejspíš ve své době odsouzen účelově.

3. ZÁVĚR

Teleologický výklad nachází své uplatnění přirozeně tam, kde se jedná o výklad do jisté míry nekonkrétních, různě interpretovatelných právních předpisů. Ve vnitrostátním právu jsou to typicky ústavy a podobné účelově koncipované právní předpisy. Ve stále větší míře se však teleologický výklad používá v mezinárodním prostředí (např. ve výše zmiňovaném Evropském právu²⁸), kde se jeho přednosti dostávají více do popředí. Ukazuje se, že mezinárodní záležitosti někdy nelze uspokojivě řešit doslovnou formulací (a interpretací) pravidel a právě teleologické pojetí se často stává vhodným řešením. Jeho úskalí, tedy jisté narušení právní jistoty subjektu, zde nehrají tak významnou roli jako je tomu ve vnitrostátním měřítku, kde jsou zcela jiné podmínky ohledně působení, stability systému a zejména vynutitelnosti práva. Avšak rychle se měnící společenské poměry a případná nepružnost současných pozitivně právních pojetí, mohou v budoucnu zapříčinit, že se podobné principy začnou postupně prosazovat i v systémech vnitrostátního práva.

Závěrem je třeba ještě zmínit přínos teleologické metody výkladu při vědecky koncipovaných interpretacích práva, při zkoumání efektivity právního řádu a při zvažování jeho novelizací.

---

28 Šejvl, M. Právní argumentace Evropským soudním dvorem. In České právní myšlení a logika – minulost a perspektivy. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 102 - 112.

POUŽITÁ LITERATURA

Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha : ASPI Publishing, 2004.

Holubová, D. Standardní a nadstandardní metody interpretace právního textu a rétorika v soudcovské argumentaci. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003

Kelsen, H. Všeobecná teorie norem. Brno : Masarykova universita v Brně, 2000.

Kühn, Z. Aplikace práva ve složitých případech - k úloze právních principů v judikatuře. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2002

Kysela, J. Několik poznámek k interpretaci ústav, jakož i Ústavy ČR a jejího článku 46 zvláště. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 164.

Maršálek, P. O smyslu a limitech použití historického výkladu při aplikaci práva. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003.

Neubauer, Z. Problém vůle v poznávání normativním a teleologickým. In Brněnská škola právní teorie (normativní teorie). Praha : Nakladatelství Karolinum, 2003.

Osina, P. Teleologická teorie Karla Engliše. In České právní myšlení a logika – minulost a perspektivy. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003.

Šejvl, M. Právní argumentace Evropským soudním dvorem. In České právní myšlení a logika – minulost a perspektivy. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003

Telec, I. Metodika výkladu právních předpisů - právně hermeneutická technika. Brno : Doplněk, 2001,

Tryzna, J. K pozitivně právním mezím výkladu práva. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003.

Weinberger, O. Základy právní logiky. Přeložil Pavel Hungr. Brno : Masarykova universita v Brně, 1993.

Weinberger, O. Norma a instituce. Přeložil Pavel Hungr. Brno : Masarykova universita v Brně, 1995.

Wintr, J. Interpretace práva a řešení obtížných případů. In Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Praha : Eurolex Bohemia, 2003.

CITOVANÁ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

Nález Ústavního soudu č. 98/2004 Sb.